

PÅ VEJ TIL VENNERNE

SIGER MAN „Quaker“ til et amerikansk barn, tilføjer det sikkert „oats“ – det populære havregrynsprodukt med billedet af en gammeldags klædt mand med bredskygget hat. I Danmark kommer de fleste nok til at tænke på amerikanske film, hvor kvækerne optræder som nogle løjerlige typer i helt specielt tøj. Og ordet kvæker giver for en dansker mulighed for ordspil og vittigheder. Nogle mener, at det drejer sig om en strengt puritansk sekt. Andre har hørt, at kvæjerne er sådan nogle forskrækkelig gode mennesker, at de ikke er til at have med at gøre.

Kvækerne – eller *Vennernes Religiøse Samfund* – har rødder tilbage i 1600-tallets England. Da grundlæggeren, *George Fox*, døde for knap 300 år siden, var der allerede 30-40.000 tilhængere. Med udgangspunkt i oplevelsen af det „indre lys“ i ethvert menneske, opponerede de mod kirkens autoritet og ritualer. Omkring hundrede år senere kunne man med nogen ret karakterisere kvækerne som stive og reserverede. De levede i et lukket og selvtilstrækkeligt samfund, var optaget af åndelige værdier og modstandere af forandringer. Gennem 1800-årene øgedes kvækernes sociale bevidsthed, de gjorde en stor indsats over for de underprivilegerede i samfundet, fx. i fængslerne, og gik både i

I en tid, der er stærkt optaget af „nyreligiøse“ bevægelser, gør Jens Steensberg opmærksom på et „gammel-religiøst“ samfund, som med sit udogmatiske og humanistiske livssyn også kan sige vor tids mennesker noget.

fredstid og i krigssituationer ind i hjælpearbejde.

Det verdensomspændende kvækersamfund er også i dag et usædvanligt fænomen. Blandt de egentlig internationale kirkesamfund er det nok det mindste, og hvad angår tro og praksis, er det sikkert det mest forskelligartede.

Vennernes Samfund tæller globalt set omkring 200.000 mennesker, men de danske kvækere har kun få på deres medlemsliste. Som i andre lande udgør „Vennernes venner“ dog mange flere, der sympatiserer med og støtter kvækernes arbejde. Hver tredje sommer mødes de nordiske kvækere til et stævne, der i år fandt sted i *Kikhavn* ved Hundested. Det former sig som en blanding af uformelt samvær, kreative aktiviteter, foredrag og diskussioner. Disse møder har stor betydning, netop fordi antallet af kvækere er så beskedent i vore lande. Jeg var med som ven af Venerne og vil med udgangspunkt i vore diskussioner søge at give et indtryk af nutidige kvækernes tro og virke.

Gud i ethvert menneske

Kvækerne har altid været varsomme med at fastlægge begrebet „Gud“. De føler, at alle mennesker på kloden

grundlæggende har samme indre religiøse oplevelse, selv om den udtrykkes forskelligt. Søger man at presse denne dybe erkendelse – „det af Gud i ethvert menneske“ – ind i en ramme af ord, kan det både begrænse og foredre forståelsen af den religiøse oplevelses natur. Vi har alle svært ved at forstå, hvad Gud er. For hver enkelt af os er det kun én side af det totale gudsbegreb, som virkelig siger os noget. Det må da blive det, jeg forstår ved Gud. Dybest set gælder jo, at en Gud, vi forstår, ikke er nogen Gud.

Også på sommerens møde diskuterede vi gudsbegrebet. For kvækerne er det naturligt, at Gud er overalt i verden og midt iblandt os. Venerne lytter efter Gud i deres eget indre. Vi er gennem hele livet søgende og må stadig sætte spørgsmålstejn ved gudsbegrebet. Opfattelsen af Gud som personlig – måske med kvindelige træk – kan gøre forståelsen lettere for nogle og sværere for andre. Kærligheden er det helt centrale element i troen.

Religiøs tolerance

På denne baggrund er det forståeligt, at kvækerne altid har været imod formulerede trosbekendelser. De repræsenterer en form for kristendom, som begynder med personlig erfaring og ikke

dogmer. For Vennernes Samfund har det været berigende, at medlemmerne nærmer sig den kristne tro på så mange måder. Hver enkelt må finde sin vej. Den afgørende prøve er sindelaget, der præger hele livet. Mange kvækere er skeptiske over for Det Ny Testaments beretninger om Jesu fysiske opstandelse, mens det for andre er en afgørende del af deres tro. Nogle kan bedst beskrive deres tro i et ortodokst kristent sprog, mens andre snarere må karakteriseres som religiøse humanister. Selv om Jesus af nogle kun opfattes som én af verdens religiøse ledere og profeter, er hans eksempel en væsentlig baggrund for kvækernes holdninger og virke.

Vennernes Samfund har altid vist udstrakt tolerance over for andre religioner og respekt for de sandheder, de rummer. Kvækerne missionerer ikke og er ikke særlig aktive for at hverve nye tilhængere. En af de norske kvækere fremhævede i diskussionen på sommermødet, at de kristne kirker gennem tiderne har været alt for optaget af den enkeltes personlige frelse. Det skaber begrænsninger i os selv. Vi skal være varsomme med at bruge etiketterne „troende“ og „ikke-troende“. Anderledes troende er også Guds børn. Vi har været for tilbøjelige til at opfatte kristendommen som helt enestående. De samme værdier kan findes hos mennesker med en anden religiøs tro. Hun brugte billedet, at vi bevæger os op ad et fjeld fra flere sider, hvorfra vi mere og mere nærmer os Gud.

◀ William Penn (1644-1718) var en engelsk kvæker, der grundlagde byen Philadelphia i USA. Bronzefrisen af ham står på toppen af Philadelphias rådhus.

På vej til Vennerne

Fortsat fra side 43

Fredsarbejde

Den, der første gang kommer til en kvækerandagt, kan blive forvirret ved at opleve en gruppe mennesker, der sidder sammen i stilhed. Visse kvækergrupper i USA og den tredje verden har en tilrettelagt gudstjeneste med præst og salmesang, men den engelske tradition, som følges i de nordiske lande, er det stille, ikke planlagte andagtsmøde. Stilheden brydes kun, hvis en eller flere af deltagerne føler tilskyndelse til at sige noget. Den enkeltes oplevelse under den fælles andagt vil selvfølgelig variere. Søger du at koble din bevidste tænkning ud, kan du måske fornemme en ny åbenhed, en følelse af samhørighed med hele skabelsen, en anelse af det indre lys, det af Gud i dig selv.

Fredsarbejdet er nok det mest fremtrædende fælles træk ved Vennernes Samfund overalt i verden. De fleste kristne ville ønske, at

◀ Kvækerbevægelsens grundlægger George Fox rejste rundt i 1600-tallets England og udbredte sine ideer (tegning fra et kvækerskrift).

Anders Dahl Nielsen, Landstræner

”Ready Russisk Rod giver koncentration og styrke. Yapandråber giver masser af luft!”

Anders Dahl-Nielsen anvender Ready Russisk Rod (Sibirisk ginseng) til at øge styrke og koncentration. Yapandråber anvendes mod ømme muskler og til at rense luftvejen. Yapandråber har desuden en lindrende virkning ved forkølelser og luft i tarmene, m.m.

Yapandråber er hele Danmarks Universalmediel.

Ready Russisk Rod
30 kapsler
nok til 1 md.
kr. **48.50**

Yapandråber
fl. å 25 ml. kr. **56.50**

Fås hvor der sælges helseprodukter, i Brugsen, Kvickly, OBS!

EUROPALETEN A/S

Skånevej 4 · Postbox 31 · 6230 Rødekro · Tlf. 04 66 14 64

deres personlige liv kunne være vidnesbyrd om Guds fred, og der er da også andre fredskirker med mange flere tilhængere. Kvækerne har altid ubetinget afvist krigsførelse, idet de har stået fast på Bjergprædikenens ord (Matthæus kapitel 5-7: *I må ikke gøre modstand mod det onde... elsk jeres fjender og bed for jeres forfølgere*). I sidste ende grunder denne holdning sig på oplevelsen af, at der er noget af Gud i ethvert menneske. Selv om de fleste Venner gennem tiderne har været pacifister, har de ikke været passive. De har engageret sig i praktisk politik og især søgt at afskaffe årsagerne til krig, at skabe en atmosfære, som gør krig utænkelig. Under og efter de to verdenskrige gjorde kvækerne en meget stor indsats, når man tager deres antal i betragtning. De samlede sårede op på slagmarkerne, hjalp krigsfanger og gik omgående i gang med at bistå civilbefolkningerne, også i områder, der havde været fjendeland. Det var baggrunden for, at kvækerbevægelsen i 1947 fik tildelt Nobels fredspris.

Solidaritet med flygtninge

På det nordiske sommermøde drøftede vi den personlige holdning til medmenneskene som en vigtig forudsætning for det offentlige fredsarbejde. Vi må kunne vise andre mennesker fuld opmærksomhed, vise at vi respekterer dem, lytte med følsomhed, ikke blot til deres ord, men til hele personen. Det er især på denne baggrund, kvækerne kan arbejde for forsoning mellem enkelte mennesker, grupper og na-

NY ISTID PÅ VEJ

* til alle sko
* billigste, der dur
* sikker til fods på is/sne

FÅS I SKOHADELEN OG PÅ APOTEKET.

Spærketette-Kom-pugn.

tioner. Som et aktuelt eksempel kan nævnes danske kvækeres arbejde for flygtninge. I asyl- og flygtningecentre prøver nogle af dem også at bryde ensformigheden med musik, dans og dukketeater. Mange kvækere har været aktive i Mellemfolkeligt Samvirke, ved deltagelse i arbejdslejre eller udviklingsprojekter. Og Vennernes Samfund har kontorer i bl.a. Genève og New York, hvor muligheden for uformelle kontakter mellem diplomater i et neutralt miljø har virket som uofficiel mægling.

På baggrund af en film om tro og politik i Latinamerika diskuterede vi i sommer, hvad kvækerne kan lære af den måde, basismenighederne i Brasilien arbejder på. Kirken har dér i århundreder stået på de besiddende side, men socialt indstillede præster – befrielsesteologer – har i stigende grad solidariseret sig med de fattige og peget på bestående uretfærdigheder. Forholdene i Latinamerika er selvfølgelig meget forskellige fra Norden, men oplægget provokerede frugtbare diskussioner

om nordiske Venners engagement i lokalsamfundet. De kan bl.a. i samarbejde med andre kirkesamfund medvirke til at udforme nye tanker om social indsats. De kan støtte græsrodsgruppers arbejde, fx. for flygtninge. Der er ikke tvivl om, at vore samfunds underprivilegerede ikke mindst er at finde blandt indvandrere, flygtninge og asylansøgere. De engelske kvækere har da også for nylig vedtaget en hensigtserklæring om racisme. Heri opmuntres alle Venner til at erkende deres egne fordomme og søge at overvinde dem. De bør også være opmærksomme på og reagere mod alle former for diskriminering.

Oprigtighed og kærlighed

Udover den konsekvente pacifistiske holdning er det især kvækernes menneskesyn, som i de seneste år har gjort mig interesseret i kontakt med dette samfund. Blandt de typiske kvækerholdninger nævner *Geoffrey Hubbard* i sin fremragende bog „Quaker by Convince-

ment“ (Kvæker af overbevisning) bl.a. oprigtigheden. En livsførelse, der oprigtigt søger at følge den religiøse opfattelse af medmenneskene, så langt som hver enkelt nu magter det i sin livssituation. Endvidere opmærksomheden over for andre mennesker, deres individualitet, deres stærke sider og deres behov. Den tro, som den enkelte når frem til, fører til krav indefra om handlinger, men ikke til forsøg på at påtvinge andre ens opfattelse. Som en af de norske kvækere sagde: „Vi har ingen ret til, ud fra vor egen situation, at sætte os til doms over andre mennesker, da vi ikke har prøvet de samme forudsætninger“. Og hendes danske Ven tilføjede: „Det er vigtigt, at vi lever et kærligt liv, og det er livet her og nu, det gælder“.

Kvækere er ikke fuldkomne. De kan som alle andre mennesker være svage, ubetænksomme og dumme. Men deres tilhørsforhold til kvækersamfundet påvirker deres holdninger og adfærd. Det er forklaringen på denne lille gruppes historisk set store gennemslagskraft.

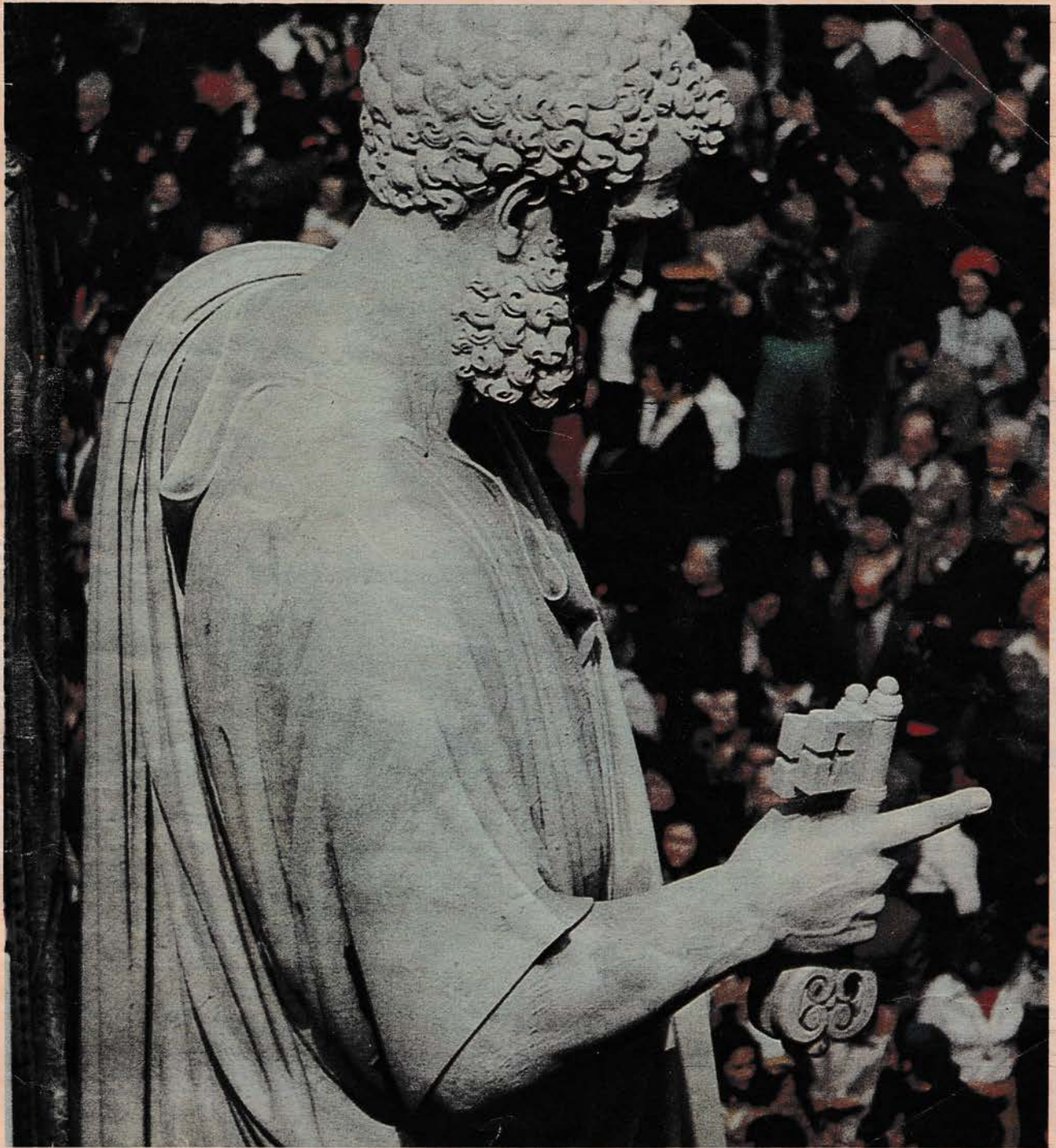
▲ Billedet er fra „Folket i den lykkelige dal“, der er historien om en kvækerfamilie, deres glæder og sorger, deres kærlighed til hinanden og de alvorlige brydninger, de kommer ud for, da deres religiøse opfattelse kommer i konflikt med de krav, som en stridbar verden stiller til deres samvittighed.

Gary Cooper spiller kvækeren Jess Birdwell, en rettænkende og dybt religiøs farmer, opfyldt af kærlighed til hustru og børn, men tillige en mand med sans for humor og livets glæder. Som en livslysten enke ser man Marjorie Main. (tv. på billedet).

Min egen indstilling siden ungdommen kan nok bedst karakteriseres som „ikke-troende humanist“. Kirkens ritualer og dogmer har virket som en blokering for opfattelsen af mig selv som religiøs. I dag oplever jeg, at humanismen har en religiøs dimension, og at jeg egentlig altid har været kvæker. Jeg har i virkeligheden længe været på vej til Vennerne.

JENS STEENBERG

Samvirke

Sankt Peter
-vil han lukke dig ind ?

Se side 6

JANUAR 1988-1

Samvirke

Udgives af FDB og udkommer i begyndelsen af hver måned – også på lydbånd (spørg på biblioteket). ISSN 0036-3944

NR.1 – JANUAR 1988 – 61. ÅRG.

Redaktører:

Aage Büchert (ansvarshavende) og Poul Dines.
Produktions-Announcechef: Peter Wegeberg.

Medarbejdere:

Ole Bækgaard, Poul Hedemann, Lotte Holm.
Vibeke Banke. Lay-out: Vibeke Ramsing.

Sekretariat:

Lieselotte Nielsen, Doris Nicolaisen.

Adresse: Roskildevej 65, 2620 Albertslund.

Samvirkes børnemagasin:

Postbox 95, 2620 Albertslund.

Krydsordsløsninger:

Postbox 89, 2620 Albertslund.

Telefon:

Redaktion og annonce-afdeling: 02 64 88 11*.

Abonnementspris for ikke-medlemmer: 80,- kr.

Abonnementspris for udlandet: 130,- kr.

Luftpost: 245,- kr.

Tryk: Egmont H. Petersen A/S,

Kongelig Hof-Bogtrykkeri, København.

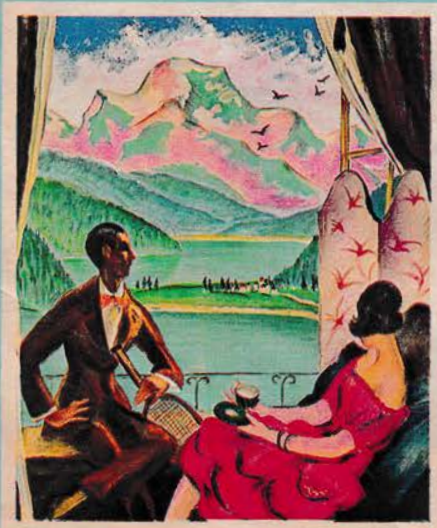
FORSIDEN

Den kolossale statue af Sankt Peter foran Peterskirken i Rom er fotograferet af Christina Gascoigne. Fra bogen „De kristne“ (Lindhardt & Ringhof).

4 og 51 Læserbreve

6 Ved himmerigets port

10 Medlemstilbud

12 Samvirke-rejser 88

16 Ernæring under sygdom

20 Blandt viser og venner

24 Tyvagtighed i Danmark

28 Månedens plakat

31 Ny rubrik: Mad netop nu

32 Pyramideplanen:
Slankebog fra Brugsen

34 Undergangs-angst

Sommersalat og skinkesalat
Opskrifter side 13 i Brugsens Slankebog. Se Forbrugersiden s. 52-53.

38 Hvad synes du om matematik

40 Er kaffe og te farlige?
(Ernæringsbrevkasse)

42 På vej til Vennerne
(om kvækerbevægelsen)

46 Ar i barnets sjæl

48 Den flimrende virkelighed

50 Lever ikke af brød alene

52 Forbrugersiden

54 Kryds

55 Børnemagasinet Sesam

58 Lille-skolen for de store

60 Sexbrevkasse for unge

Sankt Peter: Edvard den Gode? Tja, Eddie – det vil vi kigge nærmere på. (Tegning af C. Barsotti. © 1987. The New Yorker Magazine, Inc.)

